

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗΝ.

Κατὰ τὸν μῆνα Μάϊον στὴν Ν. Ὑόρκη, Οὐασίγκτωνά και τὸ Λονδίνο ἔγιναν συνέδρια γιὰ τὴν Παγκόσμιον εἰρήνην.

Στὸ Λονδίνο ἑπτὰ μεγάλα διεθνῆ γυναικεῖα σωματεῖα ἀνεγνώρισαν ὅτι τὸ ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε πρῶτα πρῶτα νὰ ἐξετασθῆ ἦτο τῆς εἰρήνης. Πῶς δηλαδὴ θὰ ἦτο δυνατόν νὰ μὴ κηρύττωνται πόλεμοι, αἱ δὲ διαφοραὶ, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουν ἢ και θὰ ἐδημιουργοῦντο στὸ μέλλον μεταξὺ τῶν λαῶν νὰ λύωνται μὲ εἰρηνικὰ μέσα.

Ἐπειδὴ δὲ τὰ αἷτια τῶν πολέμων και ὁυσίαν εἶναι τὰ αὐτὰ, γι' αὐτὸ συνεπέραναν στὸ συνέδριον τοῦ Λονδίνου, ὅτι θὰ ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ χρῆσις τῆς αὐτῆς μεθόδου και τῶν αὐτῶν μέσων εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς πρὸς ἀποφυγὴν τῆς βίας.

Ἡ πρόεδρος λοιπὸν τοῦ συνεδρίου λαίδη Ἄμπερτην ζητεῖ ἀπὸ τὰς γυναῖκας, και πρὸ πάντων ἀπὸ τὰς μητέρας, νὰ θεωρήσουν τὰς λέξεις «προσεχὴς πόλεμος» ὡς προδοσίαν πρὸς τὰ παιδιὰ τους, τὴ χώρα τους, τὴν ἀνθρωπότητα. Νὰ διδάξουν σὰ παιδιὰ τους τὸ σεβασμὸ πρὸς τοὺς ξένους λαοὺς. Σ' αὐτὸ δὲ θὰ συντελέσουν ἡ μελέτη τῶν ξένων γλωσσῶν, τὰ ταξίδια στὰς ξένας χώρας, ἡ γνωριμία ἀπὸ κοντὰ ξένων λαῶν.

Βέβαια ὅλα αὐτὰ δὲν εἰμποροῦν νὰ γίνων διὰ μιᾶς. Ἄλλ' ἡ προσπάθεια πρέπει νὰ ἀποβλέπῃ τὸ μέλλον, τὴ μέλλουσα γενεά.

Προσθέτει δὲ ἡ Κα Guthrie D'Arcis ἀμερικανίς, πρόεδρος «τῆς Παγκοσμίου Ἐνώσεως τῶν γυναικῶν διὰ τὴν διεθνή ὁμόνοιαν», ὅτι διὰ νὰ ἀποκτιθῇ ἡ νέα γενεὰ νέα ἰδανικὰ πρέπει νὰ μεταβληθῇ ριζικὰ ἡ ἀνατροφή τῶν παιδιῶν. Νὰ μεταρρυθμισθῇ ἡ διδασκαλία τῆς ἱστορίας. Νὰ γίνετα ἀυστηρότατος ἔλεγχος τοῦ καθημερινοῦ τύπου γιὰ νὰ μὴν ἐρεθίζωνται οἱ λαοὶ μὲ τὴν ἀναγραφή γιὰ διαφόρους σκοποὺς ψευδῶν εἰδήσεων. Νὰ ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τὰ χέρια τῶν παιδιῶν κάθε εἶδους πολεμικὸ παιχνίδι.

Γενικὰ κατὰ τὰς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου ἡ ἀνατροφή πρέπει νὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὰ διεθνή και ὄχι στενά, καθαρῶς νασιοναλιστικὰ ἰδανικὰ.

Εἰς τὴ Γαλλίαν ἀπὸ τὸ 1920 γιὰ τὴ διάδοση τῶν νέων ἰδανικῶν ὑπὸ τῶν γαλλίδων ἐκδίδονται κατάλληλα βιβλία, παρουσιάζονται στὸν κινηματογράφου και τὰς μαθητικὰς συγκεντρώσεις κατάλληλα ἔργα.

Ἄλλο μέσο πρὸς διάδοση διεθνῶν ἰδανικῶν εἶναι και ἡ ἀνταλλαγὴ καθηγητῶν και φοιτητῶν.

Αἱ γυναῖκες ἔχουν σχηματίσει «Διεθνή ὁμοσπονδίαν γυναικῶν διπλωματούχων πανεπιστημίων». Σκοπὸς τῆς ὁμοσπονδίας—ἡ ἴδρυσις γυναικειῶν λεσχῶν εἰς τὰς ὁποίας νὰ φιλοξενοῦνται αἱ γυναῖκες ἐπιστήμονες και φοιτήτριαι, ὅταν ταξιδεύουν.

Δὲν εἶναι ὅμως μόνον ἡ ἀλλαγὴ τοῦ συστήματος τῆς μορφώσεως, ἡ ὁποία ἐπιδιώκεται ἀλλὰ και ἡ μεταβολὴ τοῦ διοικητικοῦ συστήματος και τῆς διπλωματικῆς ἀντιπροσωπείας ἐκάστης χώρας. Ὁ Κοσ George Hounq, πρῶην διπλωμάτης τῆς Μ. Βρετανίας, προτείνει μεταξὺ ἄλλων νὰ εἰσαχθῶν γυναικες και στὸ διπλωματικὸ στάδιο. Κατὰ τὸν ἄγγλο διπλωμάτην αἱ γυναῖκες ἐργαζόμεναι στὰς πρεσβείας θὰ συνετέλουν στὴν παγίωση τῆς παγκοσμίου εἰρήνης.

Τόσους δὲ εἶνε ὁ πόθος γιὰ τὴν εἰρηνικὴ λύση τῶν διεθνῶν ζητημάτων ὥστε ἀπεφασίσθη νὰ γίνων ἐκτὸς τῶν τριῶν μεγάλων συνδριῶν και ἄλλα μικρότερα τὸν Ἰούνιον μῆνα εἰς τὴν Νότιον Ἀφρική, τὴν Πορτογαλλίαν, τὴν Νέαν Νότιον Οὐίλλης, τὴν Τσεχοσλοβακίαν, και τῶν Σκανδιναυικῶν γυναικειῶν σωματείων στὴν Γέγοιγοφορς τῆς Φιλανδίας.

Εἰς τὰ συνέδρια λοιπὸν και ἐν γένει σ' ὅλους τοὺς λαοὺς βλέπομεν ὀλοφάνερο τὸν ἀκράτητο πόθο γιὰ εἰρηνικὴ ζωὴ, τὴν ἔκφραση ἀποτροπιασμοῦ γιὰ τὴ λύση διὰ τῆς βίας τῶν ζητημάτων ποὺ γεννιοῦνται στὰς σχέσεις τῶν κρατῶν.

Πρὸ ὀλίγου ἀκόμη πολλοὶ μιλοῦσαν γιὰ τὴ «Δύση τῆς Εὐρώπης», τὴν κατάπτωση τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ και τὴν μεταβολὴ τῆς Εὐρώπης σὲ δευτερεύον τμήμα τῆς Μεγάλης Ἡπείρου, ἀπλή προσοχὴ τῆς Ἀσίας. Καὶ εἶχαν δίκην. Διότι και μετὰ τὴν ὑπογραφή τῆς εἰρήνης οἱ εὐρωπαϊκοὶ λαοὶ ἐξακολουθοῦσαν τὸν καταστρεπτικὸν πόλεμον. Ἄλλ' αὐτὸ ἦτο πολὺ φυσικόν. Μὲ μιὰ ὑπογραφή δὲν μποροῦσε διὰ μιᾶς νὰ ἐξαφανισθῇ ἡ ἔχθρα, τὸ μῖσος.

Ἡ εἰρήνη ὅμως ἐδιπλασίασε τὴν θέληση πρὸς τὴ ζωὴ, πρὸς τὴ δημιουργίαν, πρὸς τὴν ἐργασία.

Ὁ παγκόσμιος δὲ πόλεμος δὲν ἐπέφερε μόνον ὕλικὰς καταστροφὰς, οικονομικὰς και διοικητικὰς ριζικὰς μεταβολὰς. Ἀλλὰ και χάρισε τοὺς λαοὺς, ἐξεμηδένισε τὴν ἐνότητα τῆς σκέψεως.

Κατὰ τὸν 19ον και τὰς ἀρχὰς τοῦ 20οῦ αἰῶνος ἦσαν ἀφάνταστα ἀνεπτυγμένους αἱ διεθνεῖς πνευματικὰι σχέσεις. Τὰ ἔργα τῶν σοφῶν, συγγραφέων, καλλιτεχνῶν, τὰ συνέδρια τῶν ἐπιστημόνων, ἡ ἀνταλλαγὴ καθηγητῶν—ὅλα αὐτὰ ἐδημιουργοῦσαν ἀτμόσφαιραν ἠθικῆς και πνευματικῆς ἐνότητος ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος.

Και ὁ τελευταῖος πόλεμος ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι γιὰ πάντα χάρισε ὅλους—ἀπὸ τὸν ἐπιστήμονα ὡς τὸν χειρῶνακτα, ἀπὸ τὸ ἀνώτερον ὡς τὸ κατώτερον μέλος τῆς κοινωνίας. Καὶ ὅμως ἡ εἰρήνη νικᾷ, ἐπομένως και ὁ πόθος, ὁ ἑκατονταπλασιασμένος πόθος πρὸς ἀναδημιουργίαν.

Ἡ γρηῃ—Εὐρώπη ἔχει μέσα τῆς πολλὰς δυνάμεις γιὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν δρόμον τῆς, ποὺ τόσους αἰῶνας τώρα με ὅλα τὰ ἐμπόδια ἀκολουθεῖ, τὸ δρόμον τῆς προόδου.

Γι' αὐτὸ, κοντὰ στὴν ἐντατικὴν ἐργασίαν σ' ὅλους τοὺς κλάδους, βλέπομε τὴ δημιουργίαν στὰς Βρυξέλλας τοῦ θαυμαστοῦ Palais Mondial.

Αὐτὸ εἶνε παλάτι τῆς ἐπιστήμης, ἔδρα δεκάδων διεθνῶν ἐπιστημονικῶν σωματείων, κέντρον τὸ ὁποῖον προσπαθεῖ νὰ ἐνώσῃ ὅλας τὰς διακλαδώσεις τῆς πνευματικῆς ἐργασίας στὴν Εὐρώπη. Ἐδῶ ἐργάζεται τὸ καλοκαίρι τὸ «διεθνὲς Πανεπιστήμιον», ὅπου ἑκατοντάδες καθηγηταὶ ἀντιπρόσωποι δεκάδων κρατῶν διδάσκουν. Ἐδρεύει «τὸ διεθνὲς βιβλιογραφικὸ Ἰνστιτούτον». Σκοπὸς του ἡ ταξινομήσις τῶν ἐκδιδόμενων σ' ὅλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου ἔργων ὅλων τῶν κλάδων τῆς Ἐπιστήμης. Κατόπιν τὸ «γεωγραφικὸ και ἐθνογραφικὸ μουσεῖον». Σ' αὐτὸ συνεδριάζουν οἱ μηχανικοὶ και ἀρχιτέκτονες. Ὁ «Διεθνὴς Ἐρευνητὸς Σταυρός». Ἡ «Διεθνὴς Ἐνωσις τῶν πόλεων», τὸ «διεθνὲς Ἐμπορικὸ Ἰνστιτούτον».

Ὡστε και πάλιν ξαναρχίζει ἡ πνευματικὴ συνεργασία τῶν λαῶν και τῶν φυλῶν. Τελευταῖως στὸ Palais Mondial συνεδρίασαν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν μαρῶν και εἶχαν ἔλθει στὰς Βρυξέλλας καθηγηταὶ ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν, τὸ Κογκὸ και τὴν Νότιον Ἀφρικήν.

Δυστυχῶς ἡμεῖς μέσα σ' ὅλη τὴν παγκόσμιον πνευματικὴν κίνηση νομίζω ὅτι εἴμεθα πίσω. Μᾶς λείπει ἡ συστηματικὴ συνεργασία με ξένους λαοὺς.

Ἀκαδημία δὲν ὑπάρχει. Ἡ ἴδρυσις τοῦ «Ἑλληνικοῦ Ἀνατολικοῦ Ἰνστιτούτου» μένει ὡς τώρα στὸ χαρτὶ ἐνῶ τὰ Βαλκάνια μᾶς εἶναι ὀλίγο γνωστά, ἡ

δὲ λοιπὴ ἀνατολὴ μὲ τὸν πλούσιο σλαβικό της πρὸ πάντων κόσμου μᾶς εἶναι παντελῶς ἄγνωστος. Αἱ ξέναι γλώσσαι στὰ σχολεῖα μας διδάσκονται νεκρά. Ἡ ξένη λογοτεχνία τῶν δυτικῶν λαῶν καὶ τῶν ἀνατολικῶν τῆς Εὐρώπης οὔτε στὸ Πανεπιστήμιό μας δὲν διδάσκεται.

Μένομεν λοιπὸν ἀπομακρυσμένοι ἀπὸ τοὺς ἄλλους λαοὺς καὶ τὴν πνευματικὴν τους κίνησιν. Διότι ἡ πτωχὸτάτη μεταφραστικὴ ἐπιστημονικὴ καὶ λογοτεχνικὴ ἐργασία, ἀσυστηματοποίητα μάλιστα ὅπως γίνεται, —στὸ μυθιστόρημα, τὸ διήγημα, τὴν ποίησιν, τὸ θέατρο—δὲν μπορεῖ βέβαια νὰ μᾶς γνωρίσῃ τὴ ζωὴ, τὴ σκέψιν τῶν κυριωτέρων τοῦλάχιστον ἀντιπροσώπων τῶν ξένων λαῶν.

Καὶ ὅμως ἡ συνεργασία ἡ πνευματικὴ στὴν κοινωνία ξανάρχισε στὴν Εὐρώπῃ. Εὐτυχῶς δὲ ἔρχεται βοήθῃς καὶ ὁ Νέος Κόσμος.

Μία γραυγὴ ἀκούεται ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ—θέλομε νὰ ἐργασθῶμε, θέλομε εἰρήνην. Καὶ γιὰ τὴν εἰρηνικὴ αὐτὴ δημιουργίαν, οἱ ἄνθρωποι ποῦ βαθεῖα αἰσθάνονται τὴν προσπάθειαν τῶν ὀλίγων γιὰ τὸ καλὸ ὅλων, μὲ κάθε τρόπο θέλουν νὰ μὴν ἐπαναληφθῶν ὅλες ἐκεῖνες αἱ φρικαλεότητες ποὺ ἐπιφέρουν τὸ τραγικὸ σταμάτημα στὴν ἐκπολιτιστικὴ δρᾶσιν, φέρουν τὴν ἀποβαρβάρωσιν καὶ τὴν ἐξαγρίωσιν. Ἔργάζονται πῶς νὰ στερεώσουν τὴν εἰρήνην. Πῶς νὰ βάλουν ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερα ἐμπόδια εἰς τὴν κήρυξιν τῶν πολέμων· δημιουργοῦν τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν προσπαθώντας νὰ τὴν καταστήσουν δύναμιν ἐπιβλητικὴν, πραγματικὸν ρυθμιστὴν τῶν σχέσεων τῶν λαῶν.

Ἄλλὰ διὰ νὰ καρποφορήσῃ ἡ ἐργασία τῶν ὀλίγων πρέπει νὰ γίνῃ συνειδητὴ εἰς τοὺς πολλοὺς. Εἰς τοὺς πολλοὺς ὅχι ἐνὸς λαοῦ—ἀλλὰ τοὺς πολλοὺς ὅλων τῶν λαῶν.

Ἡ βᾶσις δ' ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται ἡ ὅλη δρᾶσις εἶναι τὸ δίκαιον, ὁ σεβασμὸς τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν μικροτέρων λαῶν. Τῶν λαῶν ποὺ μὲ τὴν δημιουργικὴν τους σκέψιν ἀνοίξαν πλατεῖς ὀρίζοντας πολιτισμοῦ καὶ προόδου γιὰ ὅλους, τῶν λαῶν ποὺ τοὺς ἀκολουθοῦν καὶ προσπαθοῦν νὰ προσθέσουν καὶ αὐτοὶ κατὰ τὴν δικὴν τους ψυχὴν στὴν ὅλην πρόοδον τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Διεθνισμὸς παράλληλα πρὸς τὸν Ἐθνισμὸν. Τὸν ἔθνισμὸν ὅχι τὸν ἐξωτερικὸν κατακτητικὸν, καταθλιπτικὸν, ἀνατρεπτικὸν τῆς ζωῆς τῶν ἀδυνάτων. Ἄλλὰ τὸν ἔθνισμὸν, ποὺ μέσα στὰ στενά του ὄρια ἀποβλέποντας στὴν πρόοδον—μὲ τὴν γενικώτατην σημασίαν τῆς λέξεως—πρόοδον τῆς Πατριδος, συντελεῖ στὴν καλύτερον τῆς ζωῆς καὶ τὴν ἐξυψώσιν γενικὰ τοῦ ἀνθρώπου. Πραγματικὰ μόνον ριζικὴ μεταβολὴ στὶς ἀντιλήψεις μας εἰμπορεῖ νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἀλλαγὴν εἰς τὰς σχέσεις τῶν λαῶν.

* *

Ἐνα δὲ ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα μέσα πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου εἶναι ἡ διδασκαλία τῆς ἱστορίας.

Δι' αὐτὸ εἰς ὅλα τὰ συνέδρια τῶν διαφορῶν ἀποχρώσεων γίνεται λόγος περὶ αὐτῆς. Καὶ οἱ μὲν πασιφισταὶ θέλουν νὰ διδάσκηται σύμφωνα μὲ τὰς πασιφιστικὰς τῶν ἀρχὰς, οἱ δὲ ἔθνικισταὶ σύμφωνα μὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔθνικοῦ ἐγωῖσμου—καθὼς φάνηκε στὸ συνέδριον τοῦ 61ου ἀμερικανικοῦ ἔθνικοῦ συνδέσμου, ποὺ ἀντιπροσωπεύει τὴν γνώμην εἴκοσι ἑκατομμυρίων ἀμερικανῶν. Τὸ συνέδριον αὐτὸ κοντὰ στὰς ἄλλας του ἀποφάσεις ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν νὰ εἰσηγήθῃ τὴν «μεταβολὴν τῆς διδασκαλίας τῆς ἱστορίας τῆς Ἀμερικῆς κατὰ τέτοιον τρόπον, ὥστε νὰ ἔρχεται στὴν πρώτη γραμμὴ ἡ Ἐθνικὴ Ἰδέα».

Καὶ ἔτσι τὴν ἱστορίαν τὴν τραβοῦν καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δέ. Μὰ ἂν εἶνε νὰ διδάσκηται χρωματισμένη τὸ καλύτερον εἶναι νὰ μὴ διδάσκηται διόλου.

Διότι ἡ ἱστορία ὡς σκοπὸν τῆς ἔχει τὴν ἀντικειμενικὴν ἀλήθειαν, καὶ μόνον αὐτὴν. Τὴν κατανόησιν τῆς περασμένης πραγματικότητος τοῦ ἀνθρώπου—τὴν χθεσινὴν ἢ τὴν πολὺν ἀπομακρυσμένην. Τὴν ἐμβάθυνσιν—μακρὰ ἀπὸ τὰ γούστα μας, τὴς ἀτομικῆς μας πεποιθήσεως—στὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀνθρωπότητος ἀπὸ τῶν ἀγρίων καὶ βαρβάρων λαῶν μέχρι τῶν περὶ πολιτισμένων. Πῶς διοικοῦνται δηλαδὴ οἱ λαοί, πῶς εἰσέρχονται αἱ μεταβολαὶ στὴν διοίκησιν, ποιοὶ νόμοι βασιλεύουν στὴν Α' ἢ Β' ἐποχῇ, οἱ ὁποῖοι καὶ καθορίζουν τὴν θέσιν τοῦ ἀνθρώπου μέσα στὸ κράτος, τὴν οἰκογένειαν, πῶς ἐπικοινωνοῦν οἱ λαοί, πῶς ἐμπορεύονται κ.λ.π. κ.λ.π. Μελετᾷ τὴν σχέσιν μεταξὺ τοῦ κράτους καὶ τοῦ δικαίου, τῆς πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς καταστάσεως τοῦ λαοῦ, τοῦ κράτους καὶ τῆς ἐκκλησίας, τῆς θρησκείας καὶ τῆς φιλοσοφίας, τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἐπιστήμης. Διότι δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ αὐτοτελές, τὸ ἀνεξάρτητον παντελῶς· ὅλα στενωτάτα συνδέονται καὶ ἀλληλοεπιδροῦν. Ἐπιδρᾷ ἡ γῆ καὶ τὸ κλίμα, ἐπιδροῦν οἱ γείτονες καὶ οἱ λαοί, φίλοι ἢ ἐχθροί, ποὺ ζοῦν μακρὰ μὲ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν ὕλικῶν τους προϊόντων, τὴν δοξασίαν τους, τὴν ἐφευρέσειν, τὴν σκέψιν τους, τὴν τέχνην τους.

Ἡ ἐξέτασις λοιπὸν τῆς ἀφάνταστα πολὺπλοκης ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου πρέπει νὰ γίνηται ἀντικειμενικῶς κατὰ μὲν σκοπὸν μόνον, ὅπως λέγει ὁ Ράνκς, τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν.

Ὁ ἀτομισμὸς ἐπομένως ἀποκλείεται ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, ὁ ἀτομισμὸς ὁ ἔθνικὸς, ὁ ἀτομισμὸς τῆς τάξεως, τοῦ κόμματος.

Αἱ παραδόσεις τοῦ τόπου, ἡ ἐξιδανικέυσις τοῦ παρελθόντος, ὁ ἔθνικὸς ἐγωῖσμός, ἡ ἔθνικὴ ὑπερηφάνεια δὲν πρέπει νὰ ἐπιδροῦν εἰς βαθμὸν ὥστε ὁ ἱστορικὸς νὰ βλέπῃ μόνον τὴν πατρίδα του. Συγχρόνως δὲν πρέπει νὰ εἶναι μόνον κοσμοπολίτης. Πρέπει νὰ κατανοῇ βαθεῖα τὰς διαφορὰς μεταξὺ τῶν λαῶν.

Κάθε λαὸς ὅμως ἄς μὴ λησμονῇ ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἰδικὸν τοῦ ἰδιαίτερον ἔργον, ποὺ ἀποβλέπει τὴν εὐτυχίαν του, ἔχει καὶ ἄλλο γενικώτερον—ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερο νὰ συντελῇ στὴν γενικὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος.

Διὰ τῆς προόδου καὶ τῆς εὐτυχίας τοῦ μέρους πρὸς τὴν πρόοδον καὶ τὴν εὐτυχίαν τοῦ ὅλου.

Παρ' ὅλας τὰς διαφορὰς, ὅλοι οἱ λαοὶ πρέπει νὰ ἀναπτύσσουν μέσα τους τὸ συναίσθημα τῆς ἀδελφότητος, τῆς ἀλληλεγγύης, τῆς συνεργασίας στὸν εὐρύτατον κύκλον τῆς δράσεως ὑπὲρ τοῦ ἐκπολιτισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ στὸ δρόμον μας ὁδηγός μας μόνον ἡ ἀλήθεια καὶ ὅχι ἡ θέσις—ὠρισμένη ἀρχή, ὠρισμένη ἀπόφαισις.

Ὅπως δὲν ἀναγνωρίζεται ἔργον λογοτεχνικὸν καὶ καλλιτεχνικὸν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον γράφεται γιὰ νὰ ἀποδείξῃ κάποια θέσιν, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ἱστορία μὴ ἀμερόληπτη εἶναι περιττὴ.

Διὰ τῆς ἀμερόληπτου διδασκαλίας τῆς ἱστορίας ἐπιτυγχάνεται ἀκριβῶς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ζητοῦν ὅλοι—ὁ σεβασμὸς πρὸς τοὺς ἄλλους λαοὺς.

Ἰούλιος 1924